

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

DEBRECEN VÁROS KÖNYV-
NYOMDA-VÁLLALATA,

ahova a lap szétküldésére vonat-
kozó felszólamlások küldendők. ::

Megjelen hetenként egyszer, szombaton, másfél íven.

Előfizetési ár: egész évre 12 kor., félévre 6 kor.

Egyes szám ára 30 fillér.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVA-
TAL DEBRECEN, NYOMTATÓ-
UTCA 9. SZÁM,

ahova a lap szellemi és anyagi ügyeire vonat-
kozó összes közlemények, kéziratok, előzve-
részek és hirdetési díjak küldendők. ::

Hitünk tetőfokán.

— Adventi egyházi beszéd háborús időben. —

Alapige: Jób LXII. 10. „Anakutánna va-
lami elvétetett volt Jóbtól, az
Úr megadá, mikor imádkozott
volna az ő barátaiért“.

A porbasújtó nehéz sorscsapások, a keser-
ves testi és lelki szenvedések klasszikus nagy
hősének, Jóbnak a történetét valamennyien jól
ismerjük. Sokszor elszomorkodtunk vagyona vesz-
tésén, megkönnyeztük gyermekei tragikus halálát,
meg a saját maga kínszenvedéseit. Nagy meg-
könnyebbülésünkre szolgált aztán sorsa jóra for-
dulása, családja, vagyona visszaszerzése. Borús
napjainkban sokszor megnyugtatót minket ez a
történet. Vigasztaló nagy igazságokat tanultunk
belőle. Láttuk, hogy mindig Isten kezében va-
gyunk, aki a rosszat is javunkra változtatja.

De igen kevesen figyeltük meg a nagy szen-
vedő sorsának forduló pontját. Miként történt
volt ez? . . . Alapigénk felel meg erre a kérdésre:
„Valami elvétetett volna Jóbtól, az Úr megadá,
mikor imádkozott volna az ő barátaiért“. Hogyan?
— kérdezzük önkéntelenül is — olyan jószívű,
olyan nemeslelkű emberek voltak ezek, hogy
érettük az Úr elfordította sújtó ostorát Jóbról? Ellenkezőleg! Könyörtelen, rossz emberek voltak
biz ezek. Szívtelen magukviseletével megsokszo-
rozták e beteg lélek kínszenvedéseit. Lássuk, mit
cselekedtek. Elmentek Jóbhoz beteget látogatni.
Leültek az ágya mellé mind a hárman: Elifáz,
Bildád, Sófár. Egy teljes hétig ültek ott anélkül,
hogy egyetlenegy szót is szólottak volna hozzá.
Mint valami rideg köszobrok, kopár sivatag kö-
zepén, olyan némán ültek ott hét nap és hét
éjszaka. E lelket emésztő kínos csendben oly jól
esett volna a nagybeteg Jóbnak valami vigasztaló
szót hallani tőlük. Valamit a túlvilági találkozás-
ról elveszített szeretettel; valami megnyugtatót

egy más életről, hol feleletet kapunk majd arra
a sok fájdalmas kérdésre, amire e földi élet nem
tud megfelelni.

Végre megszólaltak. Metsző gunnyal, éles
vádaskodással beszéltek e félholt embernek. Meg-
lepő egyetértéssel, végnélkül való fejtegetésekkel
kínózták a lelkét, ilyforma beszéddel: az a te
nagy bajod Jób, hogy mindig gonosz ember vol-
tál, ezért büntet most téged az Isten; ezért lettél
beteg, gyermektelen, vagyontalan ember. És Jób-
nak végig kellett ezeket hallgatnia. Ágyhoz volt
szegezve; nem hagyhatta ott kínzóit. Csak néha-
néha próbált tiltakozni vádjaik ellen, de ered-
ménytelenül.

Elképzelhetetlen lelki szenvedések poklán
ment keresztül Jób e gyötrő beszédek alatt. Sú-
lyos megpróbáltatásainak ez volt a legkeserűbb
foka. A velőkig ható nagy krízis volt ez. Izzó
lelki kínok tüzeiben vagy elpusztul, vagy meg-
gyógyul most!

... És meggyógyult! . . . Elkínzott lelke végső
erőfeszítésével kimenekült kínzói kezéből; Isten-
hez emelkedett fel és gyötrőiért imádkozott. Ön-
magával már nem törődött többé.

Páratlan pillanat volt ez az emberiség tör-
ténétében. Hozzá hasonló csak egyetlenegy van
még; de az nem emberi cselekedet volt. Krisztus
imádkozott még így a keresztfán gyilkosaiért.

*

Fokról-fokra hágva, így értünk fel, a szen-
vedő Jóbtól vezetve, keresztyén hitünk legmaga-
sabb tetőfokára. Így tanultuk meg a Krisztus
evangéliumának egyik sarkalatos nagy igazságát:
„Szeressétek ellenségeiteket; áldjátok azokat, akik
titeket átkoznak; jót tegyetek azokkal, akik titeket
gyűlölnék és imádkoztatok azokért, akik titeket
háborgatnak és kergetnek titeket“. (Máté V. 44.)
Nem gyáva meghunyászkodás ez, hanem igazi
lelki nagyság. Nagy szenvedések üzték korbács-

ütéseikkel Jóbot e lelki tetőfokra és amint eljutott oda, megszűnt a nagy próba; kiállotta azt nemesen, visszakapta tehát egészségét, családját, vagyonát; az Úr többre méltatta, mint annakelőtte.

*

Vajjon mi tudnánk-e hasonlóképen cselekedni? Fel tudnánk-e mi is emelkedni keresztyén hitünk e magasztos tetőfokára?! Tudnánk-e mi is ellenségeinkért imádkozni?!

Sokat fohászokdtunk elszakadt szeretteinkért, sokat mimagunkért. Sokat gyötrődünk bús sorunk felett. De mentől többet töprengettünk, annál mélyebbre ette magát a búbánat a lelkünkbe. Próbáljuk meg a Jób példáját és imádkozzunk ellenségeinkért.

Szinte hallom a sok bús sóhajtást; a sok bánatos várakozástól mélabús tekintetből kiolvassom lelketek gondolatát. Imádkozzunk azokért, akik annyi szerető szívet szakítottak el egymástól?! Azokért, akik annyi boldog otthon békéjét dúlták fel, annyi tengersok vért ontottak, annyi keserves fájdalmat okoztak?! Azokért, akik óceánját ontották már az özvegyi és árvai keserű könnyhullatásnak?! Ne kívánj tőlünk lehetlenséget! És a Megváltó, a mi Urunk, mégis ezt kívánja, hogy szeressük, áldjuk ellenségeinket és imádkozzunk értük. Azért, hogy jobbak legyenek ők is, de mi is; azért, hogy eljöhessen a béke és boldogság országa, mely a karácsonyi evangéliumban bejelentetett, amely után mindnyájan vágyakozunk. Az a kérdés, hogy igazán vágyakozunk-e? Ha igen, úgy követnünk kell a parancsot és aszerint cselekedni.

Nem azt mondom én, hogy most cselekedjétek; nem is azt, hogy holnap. Az eddigi szenvedések csak közelebb üzték lelkünket a nagy nemzeti krízishez, de még nem értük el azt. Hanem ha majd eljön a karácsony ünnepe, az öröm, a béke, a szeretet nagy napja, amit máskor szívrepesve vártunk, hogy édes örömmel együtt üljük azt meg szeretteinkkel és most az, akit szeretünk, az oltalmazónk, a kenyérkeresőnk messze a meleg családi tűzhelytől, messze a szüléktől, a hitvestől, a gyermekektől, hóvihárban, jeges vízzel teli lövészárkokban, ellenséges golyózápor között éri meg ezt a nagy ünne-

napot; ha majd e kínzó gondolatokra lelkünk égő fájdalomtól gyötörtetik: jusson eszünkbe, hogy ez lesz a mi nagy nemzeti krízisünk; nagy, mint a Jóbé volt. Akkor dől el, a nagy próba tűzében: jobb sorsra érdemes, becses lelkek vagyunk-e, avagy hitvány, ingatag, állhatatlan, veszendő hamvak. Ha ezt a nagy krízist Jóbként nemesen kiálljuk, ha lelkünk, megtisztulva a sok földi salaktól, tisztán fel bír emelkedni Istenhez s az Idvezítő nyomán ellenségeinkért imádkozni, akkor meggyógyulunk, akkor jobb sorsra leszünk méltók. Azt mutatjuk meg vele, hogy a mi hitünk, bizakodásunk acélszilárd a mi Istenünkben. Érdemesek vagyunk arra, hogy szeretteinket visszanyerjük ismét; érdemesek arra, hogy többre méltasson az Úr bennünket, mint annakelőtte. Nem is kívánna tőlünk oly sok szenvedést, ha nagy áldásra nem óhajtana előkészíteni bennünket általuk.

Nagy ereje van most minden imádságnak. „Finom idegszálak azok, amik a Mindenható izmait megmozdíthatják“. A béke és a szeretet magasztos nagy ünnepén győzzük le lelkünk halomra gyült keserűségét azért és próbáljunk meg imádkozni azokért, akik minket háborgatnak. Ámen.

Bokor Sándor.

Keserű tanuság.

Szerbiában vereség ért bennünket. Nándorfehérvárát ismét feladtuk, Valivár már csak Valavár s az egész hadmiveletet okosabban újra kell kezdeni. A vereségek tanítsanak nagyobb bölcseségre s az elért siker kevesebb elbizakodásra.

A nagy kivilágítás és örömi után keserves és kegyetlen valóság, de azért csüggedni nem szabad; ellenkezőleg az egész országnak még inkább össze kell fogni, hogy a csorbát kiköszörülhessük s hogy az ország határát ott lent a Dunánál is biztosíthassuk s a boldog karácsoni állandó békét magunknak és hazánknak megszerezhessük.

Mert csak ez a célunk ebben a ránk kényszerített gyilkos világháborúban s nem a hódítás. Ezt a célt azonban el kell érünk és el is fogjuk érni a jó Isten segítségével, a vereségen való

Református zsoltárok és imakönyvek

bárhon hirdetett áron a
legszebb kivitelben kaphatók

CSÁTHY FERENCZ
Debreczen- legrégibb
könyvkereskedésében.

Vidéki megrendelések gyorsan
és pontosan eszközöltetnek.

okulással, vállvetett igyekezettel, nagy elhatározásokkal és bátor csüggedetlenséggel.

Bosznia és a Száva felől már kétszer is próbálkoztunk, most megpróbáljuk új haditerv alapján harmadszor is és ha kell, addig, amíg csak sikert nem aratunk. Velünk az Isten, s ha kitarunk, megsegít.

Abban a bizonytalanságban, amit nekünk a rossz és orgyilkos szomszédság okozott, nem maradhatunk; egyébként is tudjuk, hogy jó kerítés jó határ, jó szomszéd.

Jó szomszéd! De hát remélhető az valaha, hogy a szerb jó szomszéd lehessen? S miért ne lehetne az? Mi nem bántottuk, sőt menekültjeinek a török háborúk alatt új hazát adtunk. A múlt hát mellettünk szól. De a lehetőség mellett szól az a körülmény is, hogy a szerb nép, ha kegyetlenségre vetemedik is, de kétségtelenül vitézül védelmezi magát, tehát nem gyáva nép.

Megertheti tehát, ha mi is a legnagyobb vitézséggel harcolunk vele szembe, s ha hazánk határait mi is a legnagyobb elszántsággal védelmezzük ellene. S ha még azt is látja, amint ahogy eddig is láthatta, hogy mi nem kegyetlenkedünk: ő is felhagy a kegyetlenkedéssel s ha lelke van, magába tér.

Abból pedig, hogy ott még a nők is segítenek a harcban s a nép készíti a katonák fedezőkeit, hogy ott jóformán közel-tartáson van az egész ország, mi is sokat tanulhatunk.

Nekünk itthonmaradtaknak nagyobb részt kell venni a hon védelmében.

Az egész ország férfi lakosságának be kell állani egy mindenütt egyforma elvek szerint szervezendő országos őrseregbe. Az itthonmaradtakat ennek keretében kell kiképezni, begyakorolni, ha kell a harcra, amint küzdő csapatok felváltására, pótlására, ha kell, az ország határának megvédelmezésére és az utolsó erőfeszítésre.

A sebesültek ápolását pedig egészen anőknek kell által engedni. És a nőket kell arra is rábírni, hogy a gazdasági élet vezetését, a csatába ment férfiak munkáinak elvégzését magukra vállalják. Így lesz meg az igazi egyenjogúsítás, a helyes munkafelosztás. A haza érdeke minden férfit hadba szólít, Istenben és ügyünk igazságá-

ban bízva el kell menni hát mindenkinek, aki elbirja a fegyvert.

A honmaradottaknak pedig egy szerető nagy családdá kell összetömörülniök. A köztermelésre, a nép ellátására vonatkozó nagy társadalmi tervek most kell megvalósítani.

Minden élelmiszert falvanként, járásonként össze kell szedni és helyi, járási s ha kell, országos raktárra gyűjteni. A szükséges élelmiszert mindenkinek rendelkezésére kell bocsátani s nem szabad engedni, hogy szegény, hogy elhagyott, hogy árva ebben az országban éhezzen, vagy épen éhenhaljon.

Ha a férfiak készek bátran meghalni a honért s mind táborba szállnak, ha a nők az ország fentartásához szükséges munkát elvégzik s különösen, ha a szegények, árvák, elhagyottak közel-tartásba vétetnek; ha egyrészt egy hazáját, házi tűzhelyét halálig védni kész fegyveres táborra s másrészt egymást megértő munkás nép családdá fog egyesülni ez az ország; úgy nemcsak hogy megmaradhatunk, hanem még keresztyénységünkben is elébb mehetünk.

A nehéz, aggodalmas napokban az egyházakra vár a feladat, hogy a csapások idején vigasztaljanak, a jelentkező összetartás érzetét nagy vállalkozásokra hasznosítsák, a közös megépülés és fentartás intézményeit megteremtsék.

Az újvilágnak, a karácsonyi király által hirdetett boldog békességnek az ideje csak így közelg el a földre. El közeleg, eljön mihozzánk is, csak ne csüggedjünk, csak a vereséget is hasznunkra fordítsuk.

A garbólczi zugból.

— Levél a szerkesztőhöz. Igen természetesen ima is van benne. —

Nagytisztelétű szerkesztő úr! Megkaptam a lapot s látom, hogy igen pontosan összeillesztett benne két cikkemet. Egyiket, melyben bocsánatot kérek az asszonyoktól s megígérem, hogy velök többé nem foglalkozom; másikat, amelyben a nyelvről van szó. Mondhatom, hogy az összeillesztés alaposan sikerült! (Az összeillesztés jó volt s az író genialis következetlenséget pompásan érvényre emelte. Szerk.)

De nem erről van szó, hanem arról, hogy ígérni nehéz, megtartani könnyű. Pl. megígérttem szerkesztő úrnak a múlt napokban, hogy nem küldök mostanában több levelet, de meg imát sém. És ime, megint

KÉSZÍT:

minden a fényképészeti szakmába vágó művészi munkákat műtermen kívül is. ↔

Kozmann és Társa

fényképészeti, festészeti és fényképnagyítási műterme ↔ Debrecen, Piac-utca 44. szám. Ujfalussy-ház. ↔

FELVÉTELEK:

egész nap (vasár- és ünnepnapon is) minden időjárásban; művilágítás mellett este 7 óráig *

megyen egy. Ennek pedig az az oka, hogy az én igen szeretett kollégáim összeesküdtek a szárazberekki posta- és odajáró futárunk ellen és valósággal sürgetik ezeket az egyszerű írásokat és az én kedveltem verses lelkes imákat. (Hja ezeknek is megjött ezekben a legendás napokban az ideje.) Tessék megmondani nekik, hogy szíves soraikat nagyon köszönöm, de előfizetéseiket is örömmel várom, mert lesz, ami lesz, különösen, ha kiadóm lesz, kiadom őket. Időm is van hozzá. Pénzem sincs rá. Imáim is jórészt, amint elmondattak, úgy el is kallódtak. Szóval a legtökéletesebben felvagyok készülve a vállalkozásra. Pénzt keresek, sok pénzt, mint az egyszeri cigány (csak aztán találni is kell, nem mint az egyszeri cigány!) De ezt az imát még egészen ingyen adom és pedig csakis az ifjú hajtásoknak küldöm. Elvégre lapunk egyházi lap s a többek között hivatva van arra is, hogy egymást tanítsuk. A magam részéről igazán örvendek, mikor valamit tanulok mástól. S jól eső örömmel mondom, hogy ez sokszor van. Legalább nappal így érzem. Éjjelenként... no az más! Mikor nem tudok aludni s a többi gondok között az is eszembe jut, hogy miért fecsegünk mi, mikor az öreg ágyuk hallgatnak! No, az más!

Remélem, hogy az ifjú hajtások nem veszik tőlem rossz néven, ha tanítom őket a magam módszerusa szerint imádkozni. Ha haragusznak érte?! No, hát mondok nekik egy anekdotát.

„Bátori Schulz Bódog alezredes zászlóalja valami visszás dolgot követelt el. Bátori hevében azt találta mondani: „Igy van az, ha gyermekeket neveznek ki tisztekké”. Ennek következtében a tisztek tanácskozásra gyűltek össze s elhatározták, hogy testületileg elmennek az alezredeshez s azonnal beadják lemondásukat. Ugy is történt. Bátori kissé megdöbbsent, aztán csakhamar összeszedve magát, felelte:

„Nem veszem vissza a szavamat, mert most csakugyan megmutattátok, hogy gyermekek vagytok, ha ilyen apróságot fel nem tudtok venni *olyan vén számártól, amilyen én vagyok.*”

A tisztek elnevelték magokat s siettek kezetszorítani a különben nagyon szeretett hős alezredessel.

Nos, fiatal kollégáim ott a dorogi, kabai, zelemeri, zarándi zugban: itt az alkalom: lehet haragudni a tanításért.

Igy szoktam tenni. Előveszem, vagy jobban mondva „lepiszkálom a polcról” valamelyik porlepte imáságos könyvem. Enyém azért, mert vettem. Most épen a régi jó Gyöngyösi imái estek a kezembe. Látom, hogy van benne adventi imáság hétköznapra. Olvasom. És szól örömről, boldogságról, békés családi tűzhelyről... És nekem eszembe jut jó hazámnak sorsa... küzdő katonáink sorsa... és eszembe jut a költő szava:

Krisch Károly

cserépkálya nagy raktára

Debreczen, Hunyadi-utcza 13. sz.

„Álljon e fa...! s arra térjen,
Aki döltét várja, szégyen!
Vészben, fagyban, mit lehullat:
A levélért nyerjen újat!
S egy ha léssen törve, vágva:
Izmosodjék többi ága!
S bár a vész felette zúgjon,
Terhes felhő tornyosuljon,
Ontva lángját mennydörögve:
Álljon, álljon mindörökre!”

És a gondolat hatása, ereje alatt a Gyöngyösi imáját szentelt templomunkban már így mondom el:
„Imádandó felség, kegyelmes Urunk és Istenünk! mint minden eltöltött napjainkban, úgy ma is énekelünk a te szent házadban és szívből jövő fohászkodunk Hozzád boesátjuk az egekre, mert kihoztál bennünket most is az éjszaka félelmes sötétségéből és reggelt derítvén reánk, egy napot toldottál ismét napjainkhoz...”

...Uram! ezt eselekedted-e azokkal is, kik tőlünk messze idegenben küzdenek, vérzenek nemzetért s honért? Küzdelemben töltött nehéz éjszaka után derítettél-e reájok új nap hajnalát?...

...Vagy valóra válik szívünk sajtó fájdalomja:...

„Szemét nem fogja senki be...
Temetésén senki meg nem jelen...
Sírját nem látogatja meg
Sem ismerős, sem idegen;
Halmán zörgő kóró inog,
Nem gondosan ápolt virág:
S a csendes éj óráiban
Csak a halál madár kiált!”

Uram! ne vedd rossz néven tőlünk, ha aggódva kérdezzük ezt ma, midőn küzdő hazánkra gondolva, a költő álma kél szívünkven:

„Hatalmas folyam volt e nemzet: hét ága még az ősz hazában szépen egybevéga s egy ezredév alatt folyt szelíden, vagy folyt harsogó habokkal, de el soh' sem apadt. Most idegen népnek szakadt tengerébe. Mondják: nem veszett el...”

...Nem! nem! Megtartó erős Istenünk: mi hiszünk, bízunk tebenned! Nem! nem veszett el...
...de fiai, a jó katonák...

Uram! ne vedd rossz néven, ha kérdezzük róluk, ha az adventi napok adta örömben síró szem könnye, fájó szív sóhaja vegyül.

Ha lelki kegyelmeidet vizsgáljuk s szent fiad által meggyújtott napodra, a mennyből alászállott Ige örök világára gondolunk; ha megemlékezünk jóvoltodról, melynek szabadítását a föld minden népei látták: nem találunk annyi imádó szót, annyi buzgóságot ajkainkra, hogy csak megközelítőleg is imádkozhatnánk istenségedet. Óh, bizony hegedűben, trombitákban és kürtöknek zengésében énekelnénk is szent széked előtt; ha zengene a tenger minden

Altalam föllállított, vagy átalakított cserépkályhák a müncheni fűtőtechnikai-intézetben tanult legpraktikusabb fűtőszervezettel lesznek ellátva, minek következtében a fűtőanyag 80—90%-a használandó ki. < Telefon 12—18.

benne lakókkal egyben és a folyóvizek is kézzel tapsolnának s a hegyek is egyetemben örülnének: Uram! minden földi teremtményeidnek összhangzó éneke sem lenne méltó dicséreted, azon lelki kegyelmedért, hogy hitünk napját meggyújtottad azon sötétségben, melynek vak éjjelében oly sok ideig várakozott szabadság után óhajtozó gyermekeid lelki országa.

Atyánk! a mi földünk napjai csak a pálya körébe tartozó bolygókat világosítja és melegíti: szent fiad boldogító tudománya az egész lelki világot élteti. A mi földünk napja lakóhelyünknek csak feleje fordult oldalát világosítja meg, de lelki napodnak, a hitnek sugarai bevilágosítják a tudatlanság éjjelét és a tőled elfordult, a bűnnel beszennyezett kebelben is nappalt derítenek, midőn egyszülött fiad halálának érdemével megbiztatod. Atyánk! a mi napunk éltető melege az évszakokkal változik: de a lelkek világában meggyújtott napod soha nem változik, melege meg nem fogyatkozik. Óh a vallás, mint vezető angyal keblére öleli a kisdedet, ápolja, boldogítja az ifjú és férfikor küzdelmeiben és el nem hagyja az élet őszének roskadó korában, sőt vigasztalásával megmelegíti az élet alkonyát s ha vándor pályája véghatárának sírjába hanyatlott is, e néma vermet is átragyogja a feltámadás reményének sugarival.

Atyánk! kérünk, imádkozunk szent színed előtt.

Ha talán nem tudtunk is eddig... a sors, a csapás, a ratjunk levő végzet erős keze, megtanítottak minket imádkozni.

Uram! mi is megtanultunk imádkozni. Kérünk, imádkozunk szent színed előtt: ne hagyd kialudni földi egünkről életünk napját, sőt emeld fel azt minden reggel az éj ködeiből: de ne hagyd leáldozni sem éjjel, sem nappal, sem örömeinkben, sem fájdalomainkban, sem életünkben, sem halálunkban örök napodat, szent fiadnak, a Jézusnak vigasztaló evangéliumát. Óh, hadd ragyogjon az hitünk egén végesvégtelen!

Uram! ez adventi napon, fel, Hozzád száll fohásunk. Gondolunk idvezítőnkre s az ő eljövételének nagy napjára van függesztve. Az a nap a szeretet, béke, a te országod eljövételének napja. Atyánk, add, hogy *ebben* érhessük meg azt egyenként és mindannyian, vérző hazánkkal, küzdő katonáinkkal

együtt... hogy akkor áldozhassunk neked lélekben és igazságban. Ámen.

* * *

Hát kérem szívesen, mindenki úgy segít magán, ahogy lehet. Elvégre arra, hogy állandóan új imát írjunk s mondjunk, főként olyan helyen, ahol naponként kétszer is kell menni a templomba, nohat arra nincs fizikai időnk. Nekem pl. más sincs. Tótul úgy hívják ezt a mást, hogy rozum.¹

Azt meg ismét nem tehetjük, hogy a pacsirtával daloljunk akkor, mikor ágyú dörög. En hiszem, hogy nem lesz nehezteles sem odalent, sem idefent, ha a magunk szükségére átalakítunk egyes imádságokat. Ez pedig kitelik egy óraütésből. S ami fő, hogy ez az átalakított imádság népünk mai lelki szükségletét kielégíti. De még mennyire! Nekem pl. van valakim, aki hűséges templomlátogató, de beszédeimet, imáimat semmire értékeli. Nem mondom meg, hogy az illető asszony, mert hiszen a múltkor megigérttem, hogy velök többé minden tiszteletem mellett sem foglalkozom. Nos kérem, ez a valaki 15 éve hallgatóm... s elismerését ezzel az egy imával vívtam ki! Persze! persze... hiszen aki nap-nap után Tompa, Szász Károly imádságait bocsátja Istenhez, az bizony nem fog Széchenyi szerint a fagyalt után pacalt enni!

Hát én nem is óhajtok tovább pózolni!

Még egyet. Jánosréti kollégámhoz van valami szavam. Még pedig a „huj, huj”-jal kapcsolatban. Engem is bántott ez a kifejezés, akartam is, hogy megemlékezem róla. De mivel Jánosréti megelőzött, hát csak nagyon röviden annyit mondok, hogy huszárjaink, a „huj-hujt” soha sem használták. Am a ráfogást nem a pesti riporterek találták ki, hanem Lindprand cremoniai püspök, aki a merseburgi csatáról írva feljegyzi: „turpis et diabolica hui, hui frequenter auditor”.

Ezt kapta ki valami riporter. De elfeledte meg nézni az erre vonatkozó cáfolatot: „Idegen szó, idegen fülben, idegen írással ma is gyakorta elferdül: nem volna hát csoda, ha most kilencszáz s egynehány esztendeje az olasz püspök sem tudta volna híven lekótázni eleink kiabálását. A csatába rohanó

¹ A tót atyafiak az észbeli tehetséget értik e szó alatt. Szerk.

KRAUSZ GYULA

∴ KÉZIMUNKA-ÜZLETE ∴

DEBRECEN,
KOSSUTH-UTCZA 3. SZ.

Nagy választékban kaphatók:

Selymek és Pamutok	Torlónia
Északi szövetek	Kelím
Netz-kanavák	Futók
Filé	Miliők
Madeira vásznak	Tálczakendők
Kongréc	Asztal- és ágy- terítők
Szultán-szövetek	Függönyök
Aida	Smyrnák

— Montirozások és himzések —
a legjutányosabb árban készíttetnek.

régi magyarok hajrá-t hangoztattak. És ebből lett a világszerte ismert hurra-kiáltás!"

Bizony jó, ha riporter uraimék megtanulják, hogy ne csak a fakilincs feltalálását hagyják meg a magyarnak, hanem még valami mást is! No, meg, hogy aki nem tud arabusul, az ne beszéljen arabusul, mert azok között a huszárok között akadhatnak ám olyanok is, akik végezvén becsületes munkájukat a muszkával, majd a „huj-huj“ helyett nekik kiáltanak hajrá-t!

Isten vele szerkesztő úr!

Garbólc, 1914 dec. 2.

Kiváló tisztelettel

Garbólc.

A sebesültek vonatán.¹

Ki gondolta volna ezelőtt felesztendővel, hogy lesznek vonatok, amelyeknek vezetője a katonai orvos, kalauza a szanitészkaplár, utasai pedig egytől-egyig igen csendes, beteg katonák. Tizenkét-tizennégy kocsiból áll a vonat, néha húsznál is többől, mert két vonatot is összekapcsolnak; könnyű teher egy mozdonynak, bármekkora fájdalmat húzzon maga után. Szinte észrevétlenül surran el az állomások harmadik, negyedik vágányán, siet, hogy minél előbb rendes gondozás alá adja a betegeket. Mert a kötözőhelytől a kórházig a szenvedések hosszú láncolata vagyon; sőt a katonák átlag ekkor szenvednek legborzasztóbban. Ha megsebesült, valahogy még csak eltámolyog, vagy a bajtársai egyike-másika elsegíti a kötözőhelyhez, ahol hirtelen-hevenyében ellátják, a katonalélekész is ott van pár bátorító szóval, de aztán! Egy-egy kaplár, őrmester vezetésével megindul a vonat felé a karaván. Néha, igaz, nem kell messze menni. De hányszor hosszú kilométereket, sőt két napot is gyalognak átlótt talppal, lábszárral, minden lépésnél sziszeregve a fájdalomtól. Ez a kálvária útja. Vannak szekerek, de rájuk csak nehéz betegek férnek föl, sokszor egymáson fekvő, mint a zsákok és nyöszörögve minden zökkenésnél. Hányan véreznek el s dőlnek ki útközben! A társak megállnak, hamar készen a legfrissebb sír s benne immár minden fáj-

¹ A kath. „Egyházi Közlöny“-ből vettük át az aktuális cikket (dr. Saly László írta), mely a vonatkísérői tanfolyamra bevonult lélekészek után minket kétszeresen érdekel.

dalomtól menten fekszik a hős bajtárs. Egy-két férfiköny s a csapat megy tovább a szenvedés országútján.

A vonathoz érkeznek. Egyik-másik igazán gyönyörű és kényelmes. A Máltai Lovagrend termes kocsijai mindmégannyi szalonok, közepén linoleum futószőnyeggel, kétoldalt nyolc-nyolc ágygal, úgy, hogy négy egymás mellett sorjában helyezkedik el, négy fölötté, összesen minden kocsiban tizenhat ágy. Központi ütés, szép ablakok, éppen a beteg fejénél, hogy útközben kissé a vidék elszórakoztassa. Élő a parancsnokság, az orvosi rendelőszoba s a teljesen felszerelt, egy hétre minden készlettel ellátott kítűnő konyha. Ilyenforma a bécsi önkéntes mentőegyesület vonata is, Bécs városának külön vonata, a hálókocsitársaság vonata s talán mindenek között legszebb, legmodernebb a mi Kaszeli-alapítványi vonatunk. Lehet még több is ilyen szépen felszerelt úgynevezett kórházvonat, de a vonatok nagy többsége nem ilyen. A legtöbb sebesültvonat a rendes forgalomból kivont vasúti kocsiból van összeállítva. Itt nincs különbség első, meg harmadik osztály között: ki hová kerül, ott húzza meg magát, csak az az egy — és fájdalom, elkerülhetetlen — baj van, hogy feküdni, pihenni, aludni nem lehet a kocsikban a túlszűfolttság miatt. Ám a szenvedés találékony. Egy oly III. osztályú kocsirészben, amely a polgári forgalom szerint harminc ülőhelyet ad ki, huszonhat beteg katona tud fekvő elhelyezkedni. Tizenketten a padon, kilencen a padok között a földön, négy a kézipodgyász-polcon, egy, esetleg kettő a polcok közé katonai sátorvászomból készített függőágyon.

A mozgó kápolna a pap működésének legmeghatóbb színtere. Az öröm tüze gyúl ki az arcokon, mikor a pap valamelyik határszéli állomáson beköszönt hozzájuk, szinte megkönnyebbülnek már a látásán is. Mintha az ismerős falu, a régi kedves otthonuk üdvözlését hozná. Beszédessé válik egyszerűre valamennyi. A pap kutató szeme áttekinti az egész kis társaságot s észreveszi, hogy egyik vagy másiknak nagyon komoly a baja. Melléje telepszik. Vele akar legelőször beszélni, hátha rövid ideig teheti csak. Mi a baja, kedves barátom? kérdi szeretettel. Vérhas, tüdőgyulladás, fertőzött löse, fejséb, bordatörés, ezek a súlyosabb, elég gyakori esetek, egyik-másik már beszélni sem igen tud. De a pap jelenlétére összeszedi végső erejét s hálás, töredelmes

Harmonium, Hegedük, Tárogatók

és a többi hangszereket általánosan elismerve legjobban szállít

Magyarország legnagyobb hangszergyára, Stowasser J.

csász. és kir. udvari szállító, színházak, zeneakadémiák, iskolák és a hadsereg szállítója, a RÁKÓCZITÁROGATÓ feltalálója,

BUDAPEST

II. LÁNCID-UTCA 5. SZÁM.
GYÁR: ÖNTŐHÁZ-UTCA 3. SZ.

AAAAAAAAAAAAAAAAAAAA

Régi hangszerek vétele és becserélése. oooo

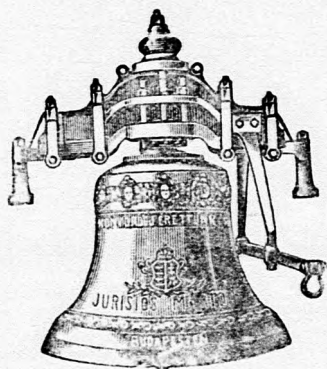
ÁRJEJYZÉK minden egyes hangszerről külön küldetik.

szívvel készül a nagy útra, amely után sem ütközet, sem megsebesülés, sem fájdalom nem leszen. Így, Istennel kibékülve, imával ajkán költözik el az örök béka honába. A legközelebbi állomáson leteszik a testét s a városka népe koszorút fon a sírjára. Kétháromszáz sebesült között négy-öt haldokló mindig akad. A nagyon súlyos betegeket sem viszi tovább a vonat. Négyet-ötöt bizony mindennap le kell tenni valamelyik közbeneső állomáson s mily megkönnyebülés a szegény betegnek, ha már a vonaton részesülhetett a szentségek erősítő kegyelmében. Vannak, akik nem súlyos betegek s amint a pap mellettük elhalad, vagy velük beszélget, csak úgy maguktól, kéretlenül sugják oda: lelkiatyám, gyónni szeretnék. Olyanok, akik elmenetelkor, bevonuláskor elfelejtettek, vagy nem akartak meggyónni s erős fogadást tettek, hogy a legelső papnak meggyónnak, ha az Isten élve kíségeti őket a tűzből és veszedelemből. A pap odaül hozzá, a többieket kissé odább mozgatja s beszélgetve szépen elvégzik a nagy dolgot. Kérem, lelkiatyám, hadd mondjam el az imádságot is, úgy, ahogy szoktam. Tessék. De a pap zsebéből is észrevétlenül nyakba kerül a stóla, mivelhogy csakugyan nem közönséges vasúti kocsiban vagyunk immár, hanem imádkozó lelkek kápolnási házában. Istenem, azok a kedves, gyermeki ártatlan kérdések, hős férfiak ajkáról! Tisztelendő úr, én három muszkát leszedtem, nem követtem el ezáltal gyilkosságot? Miért is nem ír a római pápa a császárnak, hogy szüntessék be ezt a borzasztó háborút? Nem magamért mondom, tisztelendő úr, de sajnálom azt a sok jó embert, akiket ott hagyunk. Kapok-e szabadságot tíz napra, hogy a gyermekeimet meglássam, aztán szívesen visszamegyek. Megindul a beszélgetés, bele az éjszakába s annyit tudnak mondani, hisz a pap az első, akinek mesélhetnek, mintha az anyjuknak, feleségüknek, a gyermeküknek mondanák. Olyan jó, kedves, bohó gyerekek ezek a mi vitéz katonáink, hogy olvasót imádkoztatni, jó föltételt megtartani, nekik Istenről, örökkévalóságról, vallásos életről beszélni — játékos könnyű mesterség. Csupa készség, jóindulat valamennyi.

Pedig egyik-másik rettenetesen szenved. Akinek egész térdig elfagyott a lába — hány van ilyen! — még aránylag szerencsés, nem érez semmit, tapogathatják, szúrhatják, nem fáj neki. De aki csak félig fagyott, annak borzasztók a kínjai. A vér kering,

lázasan dolgozik, anyagot pótol s még évek múlva sem lesz kész a munkájával. Az ilyen szerencsétlennek se éjjele, se nappala. Mily jól esik, ha a pap ott viraszt mellette, beszél hozzá, takargatja, simogatja a fájós, beteg lábát, csillapítószert kér az orvostól s legalább pár órai pihenést szerez neki. A másoknak beszélnie nem szabad, mindenszüntelen vér tör elő a melléből, a pap ilyenkor veszi elő szeretetének egész tárházát, hogy reményt, megnyugvást, csendes türelmet csepegtessen a beteg lelkébe. Mert itt a vonaton csak tehetetlen katonák vannak, kimerült szanitéz-katonák egy-kettő s a munkával agyonhalmozott orvos. Majd a kórházban minden másként lesz. Szép fehér ing, tiszta ruha vár, fehér, puha ág, jó koszt, mosolygó arcok, segítő jóságos kezek, állandó, erősítő pihenés. Csak türelem, édes jó barátaim, még fél nap s megérkezünk. Pár napig kipihenik magukat a kórházban s mikor megtisztázkodtak, visszatért már az arcszínük, az étvágyuk, az álmuk, akkor szépen hazamennek, kiki a falujába üdülni. Nézzék csak, nem akarnak haza levelet írni? Van nálam tábori levelezőlap. Egyszerre tíz kéz nyúl a lapok után. Aki meg nem tud írni az átlótt kezével, a papot használja írődeáknak. Régente is így volt. A katonák fegyvert forgattak, a papok meg a vezérek írődeákjai voltak.

A tiszték átlag kényelmesebben utaznak. A „harminchat embernek, hat lónak“ kocsiban. Nyolcan fekszenek a tágas, belül olajfestékkel esinosított teremben, a közepen jól fiülő vaskályha, kis teát is lehet főzni reggelire, vacsorára. Beszélgetéssel, tündéssel telik az idő. Mondja, tisztelendő úr, meddig tart még a háború? mi újság? három hét, hat hét óta semmit nem tudunk a világról. A tiszték igen sok érdekes részletet tudnak, de a háborúról a legkevesebbet. S a félhomályban megszólal az egyik: Álmatlan éjszakáimon sokat töprengtem azon, hogyan egyezik meg az isteni Gondviseléssel a háború? Miért teremti az embert, ha meg tömegszámra gyilkoltatja, öldösti. Hol az erény s a jóság jutalma, hisz a hősök sorsa a halál s a hitványa, gyávája mi sokszor megmarad! Kedves bölcselő barátom, kérdezed, honnan a rossz, a halál, a szenvedés? Isten megengedéséből. Az ő célját a háború nem zavarja meg s az ember, minden egyes ember boldogságát, végső célját húsz éves korában, a csataterén is elérheti. S a pap beszél szabadakaratról, bűnről, kegyelemről, érdemszerző

Elsőrendű haranggyár, szerel a kitűnő Pozdech-féle rendszer szerint, mely annak idején ő felsége a király által 2 aranykeresztellett kitüntetve

Mesekönnyű indítás, nem rezgetti az állványt, még kevésbé a tornyot. Csupán előnye van, hátránya nincsen — Mérsékelt árak, szolid és szép kiállítás. — Kedvező fizetési feltételek. Alapítva 1868-ban. Felülmul minden eddigi szerelést. Telefon 77—51.

Jurisics Márton

harangöntő- és harangfelszerelő-gyár
Budapest, Rózsa-utca 51—53.

Elvállal minden e szakmába vágó munkát, u. m.: elsőrendű harangok szállítását, régi harangok átöntését, régi harangok átszerelését Pozdech-féle forgatható öntöttvas-koronára, esetleg forgatható kovásoltvas-koronára, kikopott csapok kicserélését stb. Készít fekvő és álló harangvas-állványokat jutányos áron. Költségvetéssel téssel szívesen szolgál. Jutányos árak, pontos és tisztességes kiszolgálás. **** Kívánatra saját költségén utazik a helyszínére.

szenvedésről; meg hogy a háború természetes, ez idő szerint szükségszerűnek látszó jelenség, amely emberek ügye, nemzetek ügye egymás között s ebben a versengésben Isten csak a természetes erőket működteti, amelyek feltűnés nélkül, láthatatlanul szolgálják az ő örök terveit. S a tisztek — úgysem tudnak aludni — hallgatják a papot figyelmesen, komolyan, ahogy az Isten emberét szokás.

Ilyesmi történik a kórházvonaton.

Napról-napra.

(Folytatás.)

XXIII.

A magyar kereszties vitézek ostromolják a Tábor hegyet. 1217. „Endre a következő év elején haza indult. Hadjárata tulajdonképpen nem sikerült, de azért nagyon meg volt elégedve az eredménnyel. Hiszen megbecsülhetetlen ereklyéket is szerzett: Szent István első vértanúnak és szent Margitnak koponyáját, Tamás és Bertalan apostolok jobb karesontját s végül egyet ama vedrek közül, melyekben Krisztus urunk a Kánaai menyegzőn a vizet borrrá változtatta.“ Látni való, hogy az eredménnyel nagyon meg lehetett elégedve. Sokat nem is kellett fizetni érte. Csak egy pár százezer tallérba, egy kis honfivér hullásába, országának siralmas romlásába került.

Még jó, hogy István vértanúnak másik fejét is nem látta, mint az angol utazó nálunk jártában a II. Rákóczy Ferencz két koponyáját. Megtekintette a Grassalkovics egyik kastélyát az ottani plébános vezetése alatt. A jó pap a régiséggyűjteménnyel sehogy sem tudott boldogulni. De azért a világért sem árulta volna el zavarát. Mikor az idegen megállt két emberkoponya előtt, a tisztelendő úr a kezébe vette egyiket: „Ez nagy kincs! A főméltóságú herceg gyűjteményében nincs hozzá fogható; mert ez ama híres Rákóczy koponyája“. — Az angol kellő kegyelettel adózván az ereklyének, a másik, kisebb koponyára mutatott: „Hát ez? Ez is valami hősnak a maradványa?“ — „Ez uram, felelte a plébános egy kicsit akadozva . . . ez . . . talán nevezetesebb a másikonál . . . mert ez . . . Rákóczy gyermekkori koponyája!“

Tessén százados Köpcsényből kiüzi Windischgrätz előőrseit. 1848.

December 4.

János király csapatai beveszik Kassát. 1537.

December 5.

Székesfehérváron megtalálták III. Béla nejének csontvázát. 1848.

Máriássy alezredes rohamot intéz Aradvára ellen, de bevenni nem tudja. Szász-Hermánynál Gál Sándor ezredes megveri az oláh felkelőket. Thomasovácon Kiss Ernő tábornokot győzi meg a szerb. 1848.

December 6.

Ottót megkoronázzák. 1305.

Cerowán, Kopecen győz a honvédek felett a német. 1848.

December 7.

Thurzó György nádorrá választatik 1609-ben.

Egerből kivonulnak a törökök. 1687.

Károly Albert elfoglalja Csehországot. 1741.

Nagysebesen Bánffy alezredes megveri Jankut. 1848.

December 8.

Bem bemutatkozik az erdélyi hadseregnek. „Az első benyomás, amit a hadseregre tett, igen kedvezőtlen volt.“ Nem is csoda. Szilágyi Sándor így ír róla: „Bem megjelenése, alakjára nézve épenséggel nem volt imponáló. Meglehetősen kicsiny és cingár termet, kerekded lengyeles arc, kis pisze orr, jobb arcán sebhely, mely egy golyó sodrásától eredt; szája és homloka közönséges, szürke haja ritkás. Szemeiben semmi élet. Kezében bot, melyre mindig támaszkodik, ha megy, nehezen vonva három, nyílt csontsebbel fődözött jobb lábát; ezért csak tipegni tud; mindezt kiegészíti egy barna, nem épen reá szabott honvéd atilla. És meg van Bem arcképe“ . . . El is keseredik főként a székely: „No, ha ez volt Bem: akkor atyafiak menjünk haza és készüljünk mindnyájan a halálra, mert ez ugyan meg nem védelmez bennünket sem az oláhtól, sem a némettől.“ És csakugyan Kossuth egy külön kiáltványára volt szükség, hogy a honvéd seregben némi bizalom ébredjen az osztrolenkai hős irányában.

Mikor beszélt a tisztekhez: „Uraim! szigorú engedelmességet követelek önöktől. Aki nem engedelmeskedik, főbelövetem. Én tudok jutalmazni, de tudok büntetni is. Most pedig mehetnek“ . . . sokan valami tirannust láttak benne, de többen voltak, akik: „álmélkodva tekintettünk a kis emberre — folytatja Szilágyi —, mert éreztük, hogy olyan férfiúval, olyan katonával van dolgunk, aki nem ért tréfát.“

Ez volt a bemutatkozás. A többit elmondja a történelem, a róla szóló adomákat pedig Tóth Béla.

December 9.

Zsigmond király meghalt 1437-ben.

G.

IRODALOM.

— **Kérelem!** Felkérem azokat, akik „Bibliai elmélkedések vallásos estélyekre“ című, januárban megjelenő könyvemre elő öhajtanak fizetni, hogy erről engem egy levelező-lapon szíveskedjenek lehetőleg sürgősen értesíteni, mert könyvem csak abban az esetben jelenik meg, ha az előfizetők számából csakugyan azt látom, hogy arra — mint hézagot pótló műre — csakugyan szükség van. Tisztelettel s boldog ünneplés kívánással: Uray Sándor ref. lelkész, Debrecen (Kossuth-u. 75. sz.).

— **Mindszenti Imre egyházi beszédei.** Mindszenti Imre a Krisztust predikálta egyedül. (Ez volt kiadott egyházi beszédeinek a címe is.) Predikálta pedig hittel, lelkesedéssel és nagy eredménnyel 3 gyülekezetben. Lelkes, buzgó tagja volt az Országos Lelkészegyesületnek s különösen szívéhez forrt a Kálvineum árvaház eszméje. Ennek javára bocsátotta át bús özvegye a megboldogult hátrahagyott egyházi beszédeit. A szépen kiállított kötet ára 2 korona, az előfizetőkét Kiss Ferenctől, a Kálvineum elnökétől kapják, ahova a többi érdeklődők is forduljanak és a pénzt is küldjék.

— **„Hétköznapi templomi imádságok, tekintettel a háborúra és a téli évszakra“** című szerény munkám e hét folyamán fog kikerülni a sajtó alól. Midőn megköszönöm lelkésztársaimnak előlegezett bizalmukat és támogató szeretetüket, egyben tisztelettel hozom szíves tudomásukra, hogy a megrendelt példányokat december hó 21-én fogom postára adni úgy, hogy karácsonyra még a mostani rendkívül nehéz postai szállítási viszonyok közepette is — reményem — mindenüvé megérkeznek azok. A két hétre szánt imádságokat még megtoldottam egy ez esztendő ó év utolsó délestevjére írt könyörgéssel is. Atyafúi szeretettel Harsányi Pál, gyomai ref. lelkész.

— A **„Vasárnapi Ujság“** december 13-iki száma már az első oldalán szenzációt ad: a belgrádi konak trón-termét mutatja be, amint magyar esendőr üldögél a szerb trón lépcsőjén. A többi képek is mind pompás eredeti felvételek a háborúról, az oroszországi, szerbiai s a nyugati harcokról. Belgrád bevételének történeti jelentőségét Marczali Henrik méltatja. Szépirodalmi olvasmányok: Lakatos László és Galsworthy regénye. Egyéb közlemények: cikkek a háborúról s a rendes heti rovatok: Irodalom és művészet, Sakkjáték, Halálozás stb. A „Vasárnapi Ujság“ előfizetési ára negyedévre öt kor., a „Világ-krónika“-val együtt hat korona. Megrendelhető a „Vasárnapi Ujság“ kiadóhivatalában (Budapest, IV., Egyetem-utca 4.). Ugyanitt megrendelhető a „Képes Néplap“, a legolcsóbb ujság a magyar nép számára, félévre két korona 40 fillér.

KÜLÖNFÉLÉK.

A mi katonáink.

*Künn a zordon tél viharja,
Dérhullta réten vér, patakba' —
Mégis tavasz fuvalma jó!*

*Az öldöklés feni kaszáját,
De nyomán új vetés csiráját
Kelti a csodás harcmező.*

*Szabadság, élet, nagyság fénye, —
Harsogó dal a sír fölött! . . .
Új ezerévrnek büszke álma
Ragyog felénk, valóra válna —:
Ti hoztátok, hőseink!*

Jncze Béla.

— **A püspök palástja.** A mi kedves barátunk Vass Antal, mint tábori lelkész szolgálja a hazát. A tábori lelkész szolgálatáról ugyan, azt véli a Pesti Hirlap, hogy meglehetősen felesleges munkát kepez, mert a kifáradt katonáknak nem lelki épülésre, hanem pihenésre van szüksége. Azután meg, hogy a harc tér terjedelménél, a harc természeténél fogva a tábori lelkészek csak ott valahol hátul a podgyásznál, vagy legfeljebb a kötöző helyeknél predikálhatnak. Vass Antal s a mi többi katona papjaink azonban híven követik a harcoló hősokeket, a harc vonalban is felkeresik őket és hűségesen megosztják velök a háború fáradalmait és minden viszontagságait. E viszontagságok közben veszett el a Vass Antal palástja és ime püspökünk volt az első, ki a maga lelkészi palástját küldte el megható sorok kíséretében neki. E sorokat az Est című lap közlése után, hová a lap harc-téri tudósítója küldötte be, mi is lenyomatjuk.

Kedves szolgatársam!

. . . Elküldöm neked azt a palástomat, mely emelkedésem lépcsőfokán felkísért a püspökségig s még most is legkedvesebb a maga egyszerűségében nekem. Küldöm azt a főveget is, amelyben a nagy fejedelemnek, Bocskay Istvánnak szobra leleplezése alkalmával Hajdú-böszörményben az ünnepi beszédet tartottam.

Istent és hazát jelképez ez a két darab. Istennek és a hazának dicsőségét szolgálj benne s maradjon a tiéd a győzelemmel megvívandó háború után is.

Adjon tinektek mindnyájatoknak az Isten idvességét karácsony ünnepeket. Legyetek bizók és bátrak. Igazságért küzdetek: tehát nem hagyhat el benneteket az igazság Istene. A gonoszság eltiporhatja ugyan a gyöngye erővel támogatott igazságot. De azt az igazságot, amely a magyar-német szövetség hatalmas hadseregére támaszkodik, nem tudja letiporni földi erő.

Isten neve legyen vezérlőtök, karja paizsotok, ereje fegyveretek.

Minden bajtársaddal együtt szeretettel üdvözöl
Debrecen, 1914 XI—21.

Dr. Baltazár Dezső.

— **Nándorfehérvár.** Hunyadi itt vetett gátat a pogányság kezdődő áradatának. Savoyai Jenő itt törte le a visszavonuló ellenség utolsó erőfeszítését. Az adáz ellenségünk lett szerb nép is ezt a helyet választotta fővárosának. Nem csuda hát, ha bevételére mindenütt örömtüzek gyúltak a hazában. És azon se kell csudálkozni, ha a városnak kiürítése bánatot okozott szívünkben. Ha nem okozott volna, nem is foglalnánk vissza: de épen azért, mert elvesztése fáj, mert múltból jogunk, jelenből okunk van hozzá: vissza is fogjuk venni. A déli harangszó ne az ebédre, hanem Hunyadi Jánosra és Nándorfehérvárra emlékeztessen és arra, hogy mint Kapisztrán János, mi is a nemzet eleven erejét vigyük a mi hőseink támogatására. Emberfeletti küzdelem, amit eddig végeztek. Tragikus sors, ami őket most érte. Előre elkészített hadállásokat hosszú, kínos előkészületek után megostromolni és elfoglalni és elveszteni kész eredményt

egy hibás lépés, a gyors előrehaladás és mohóság miatt. Ilyen a háború esélye. Hol kerék, hol talp. Győzni azonban mégis az győz, aki mind halálig híven kitart. És a mieink kitartanak. A 3-as honvéd népfölkelők csak nem rég szereztek elismerést és dicsőséget Debrecennek. A lelkünk remeg, ha e hős zászlóalj egyes katonáira, a nekünk kedves és előttünk ismeretes személyekre gondolunk. És mégis megbátorodunk, ha rájuk gondolunk. Az a hadsereg, melynek ilyen katonái, ilyen művelt, lelkes vezetői és tisztjei vannak, utoljára is végrehajtja azt, amibe belekezdett s ha másodszorra is, de újra vissza vivja Nándorfehérvárát.

— **Dr. Szabó Aladár.** A magyar református egyház újabb történetével, különösen a fővárosi református egyházak fejlődésével szorosán össze van forrva a dr. Szabó Aladár neve. A magyar református egyházi élet mélyítése, az egyháztársadalmi szervezkedés megindítása terén elévülhetetlen érdemei vannak. Méltó utóda a nagy Török Pálnak, kinek örökébe lépett. Legnagyobb mégis, mint hívő és mint lekipásztor. Igazi jó pásztor. Valamikor az *Új óramutatóban* mi debreceniek is az ő vezérlete alatt indultunk el; némi félreértések, bizonyos elvi ellentétek, de főleg falusi gyülekezeteink egyszerű berendezkedése miatt azonban később elmaradtunk mellette, de sohasem szüntünk meg őt tisztelni és becsülni. A Lelkesegyesület megalakulása óta meg jóformán egy táborban vagyunk vele. Megértettük őt teljesen és ő is megértett minket. Mindig éreztük, hogy az, aki helyesen térszen, jól épít s híven dolgozik, bármint beszéljen is s bárminő eltérő felfogása legyen is, magasan felette áll azoknak, akik helyesen okoskodnak, de semmit se tesznek. Szabó Aladár felülmúlhatatlan a munkában, de még nagyobb a lekipásztori gondosságban s a mélységes hitben. A magyar református egyháznak nincs hadi kórháza s hivatalosan a mi egyházunk csak a hadi kölesön jegyzésével vesz részt ebben a világháborúban. A Szabó Aladár vezetése alatti Bethániának hadi kórháza is van. A haretérre siető teológusokra némely istenes lelkű, de hidegszívű magyarok, akik olyan közvetlenül tudják pedig az Isten akaratát, még tán ma is görbe szemmel néznek; Szabó Aladár pedig, mihelyt a debreceni teológus katonák Budapestre érkeztek, azonnal felvette gondjukat és szerető szívvel karolta át őket. Megértette, hogy ezeknek a magyar fiúknak elszánása a krisztusi szeretetből fakad s minden sürgöny, korrigálás nélkül pártjukra állott. Ime a jó pásztor, ime a szeretet lélek-től áthatott magyar kálvinista lelkész.

— **Roncsik Lajos halála.** Papi családnak a sarja, a nyírmegyesi lelkész fia volt a hajdani déleeg iglói deák, ki itt Debrecenben gróf Degenfeld József oldalánál és vezetése alatt talált szép munkatért és emelkedett nagyra. Előbb a főszámvevőség, azután árvaszéki elnökségre. A tiszántúli egyházkerület megbízásából tagja volt a debreceni főiskola gazdasági tanácsának is. Minden megbízásában igaz és hű volt. Szép család, szerető nő, leányok, fiúk siratják. Fájó érzéssel és kegyelettel gyászolják az ismerősök s megilletődéssel a város közönsége, amelynek tisztelt és becsült polgára volt. Régi gyomorbaja döntötte sírba. Áldás emlékére!

— **Karácsonyi legáció.** Máskor diák és gyülekezet egyformán örömmel várta a legációba menés boldog

idejét. Az örömet legfeljebb csak az az eshetőség zavarta az alsóbb régiókban, hogy jut-e legáció? Most legáció csak volna (bár a felvidéken ennek száma is megesappant); legátusnak való azonban alig van, legáció várasi öröm pedig még kevesebb. A hittanhallgatók közül sokan elmentek katonának, beállottak többen a tanítóképezdészek közül is. Ők már csak a csatatéren eligálnak, elébök már csak az ágyúkkal harangoznak. Az a kettő-három, aki egy-egy évről itt maradt, a közeli vidékre is kevés. Megtörténhetik hát az a hihetetlen dolog, hogy több legáció kimarad s lefolynak a szent karácsonyi ünnepek a pátriában (ahol még több helyen ma is tartják a harmadnapot) legátus nélkül, anélkül, hogy a diák az egyházi vagy a harangozó vezetése mellett a pátenseket elhozván, a híveket látogatásával megíszelné és az ünnepi kalácsot megkóstolná. A legátust tartó egyházak ennek dacára a szokott legátumot azonban a hadbavonult teológusok felszerelésére közös akarattal beígérték küldeni. Szép elhatározás, mely képes még a mostani komor hangulatot is melegebbé tenni és megannyozni. A magyar egyházak nem is felejtetik el a magyar hazáért fegyvert fogott hőslélekű ifjakat; s hogy a régi hitvalló papoknak és gyülekezeteknek a jövőben is lesznek, most is vannak méltó utódai, ezt fogja bizonyítani a mostani karácsonyi legáció.

— **Ének a végekről.** Balassi Bálint nem talált szebb dolgot a végeknél. A mi kárpáti és dunai határainkon a végeken helyezett híveink és egyházaink azonban szívesen elengednék ezt a dicsőséget. És ha rajtunk állana, mi is örömmel megváltanánk őket azoktól a testi-lelki szenvedelmektől, amelyeknek a haretér közelségénél fogva ki vannak téve. Ha megdördülnek az ágyúk, pedig elég sűrűn dörögnek a végeken: akár akarják, akár nem, mozdulniok kell. Most tűnik ki, hogy még a Kárpátokat megerősíteni se lett volna felesleges. A mi derék katonáink ugyan mindenütt vitézül helyt állanak (a székelyek még Hindenburg előtt nagy becsületet szereztek a magyar nemzetnek), de bizonyos, hogy sokkal könnyebb dolguk volna, ha rendszeres erősségekre is támaszkodhatnánk. Még sikeresebb munkát végeznének, ha a muszka elkalandozásokat és rabló portyázásokat nagyobb erővel utasíthatnák vissza s a visszaszorított oroszokat kergetve, az ellenséges fősergeknek bekerítését is eszközölhetnék. De erre az kellene, hogy mint a lengyel lövészek, a magyarság nem katona kötelezett, de fegyverképes fia is mind fegyvert ragadnának. És mi mennénk is, csak valaki összeszedne, vezetne bennünket. Mennénk a végeken lakó testvéreink oltalmára, mennénk a végeken csodákat művelő vitéz katonáinknak munkáját és szolgálatát megkönnyíteni. Erről a hősi önfeláldozással teljes szolgálatról is vitézi énekeket fog dalolni a költő. Éneket a végeken, a határokon küzdő magyar katonákról.

— **A magyar teológus ifjúság.** Mély megindulással és büszkeséggel jegyezzük fel mi is, hogy az előzmények ellenére a kolozsvári ref. teológusok közül is többen beállottak katonának: Kiss Gyula, Nagy J. Kálmán, Tapsony Endre, Csutak Ferenc negyedéves; Téglás

Ferenc, Viski Ferenc, Kacsó Károly harmadéves; Kupán Mihály, Daday Lóránt, Kocsis Lajos másodéves növendékek és Berde Zoltán első éves hittanhallgató, eddig összesen 11. Még többen is jelentkeztek. Sárospatakon se vált a magyar vér vízzé, ott is akadt *egy lelkes ifjú*, ki a régi bújdosok korabeli kálvinista papok s a 48-as lelkes pataki ifjúság nyomába lépett: Kiss Pál IV. éves hittanhallgató. Ugyanonnét a debreceni vonatkiérő csapatba jelentkeztek Garaczi Imre és Kriston Elek szintén IV-ed éves theologusok. Az Isten védje és oltalmazza őket, valamint a kolozsvári 11-et és a többieket is, akik szívök sugallatára hallgatva nyomdokaikba lépnek. Mindnyájan derék magyar fiúk, akik igazán *önként* sietnek a veszedelemben forgó hon védelmére s nem törődnek azzal, hogy mások, akik odahaza maradnak, mint is értelmezik a jó Isten akaratát? Ők egyszerűen csak cselekednek.

— **Katonai levelek.** Nagyságos Szerkesztő Úr! Jól esnék lellemnek, ha az alábbiakat b. lapjában közölné, az elismerésre, követésre méltó lelkészi tetről a lelkészi-kör is tudna. Augusztus végén öt zászlóalj katonát helyeztek el Fiumében. Vágyakozva kerestük fel a templomot s úrvacsorával kívántunk élni. Ambrus György lelkész úr a hadvezetőségél ki is eszközölte, hogy a zászlóalj minden második vasárnap templomba jöhessenek. Mivel pedig a fiumei kicsiny templomban a katonák a hívekkel együtt nem fértek el, számunkra vasárnap reggel 8 órakor külön istentiszteletet tart. Részünkre az úrvacsorát már kétszer kiosztotta; sok szép vallásos füzetet osztott ki. Tekintve, hogy a katonai kórházakat sürűen keresi fel, a betegeknek az úrvacsorát kiszolgálja, igazi lelki gondozásban részesíti, a hívek részére a szokásos istentiszteletet ő tartja, az iskolákban sok vallási órát tart, a mi gyönyörűséges gondozásunk dícséretre méltó, nyilvános köszönetet érdemel. A jó Isten áldja, védje a hív pásztort soká, soká. Fiume, 1914 december hó 15. Alázatos szolgálója Horváth Sándor szakaszvezető.

— **Még egyszer a tűzkárbiztosítási ügy.** Az ajánlatok (bevallások) kiállításában sok tévedéssel találkozunk a felülvizsgálat. Lapunk utóbbi számában közöltük, hogy kiállítandó 1. a becslésminta, 2. az épületek, 3. az ingóságok biztosítására vonatkozó ajánlat. Mindenikre küldött szét az intézet nyomtatványt. Téves volt az intézet részéről a becslésmintát külön magához kérni. Megfelelőbb lett volna valamennyi iratot, a nt. esperes urak közvetítésével, a főtiszt. püspöki hivatalhoz juttatni. A dolog természete hozza magával, hogy a becslésminta oldalait átvitelileg is és legvégül is summázni kell s ennek a summának egyeznie kell a másik kétfajta iv összeadott eredményével. Némelyek a díjszabás rovatát is kiállították, holott az az intézet feladata; mások a tételek összegezését mulasztották el. A különböző téves munkálatok a felülvizsgálatot szerfelett megnehezítették. Némely egyház értékelése ezekkel apad a múlt őszi próbaértékelés összegével szemben, holott idevonatkozólag a főtiszt. püspök úr 4332. szám alatt kelt körrendeletében, a törvényre való hivatkozás mellett, kimondta, hogy az értékelés helyességéért a presbyterek egyénekenként és vagyonilag felelősek lesznek. Több hely-

ről még ma sincsenek beküldve az iratok. Ilyen esetben a mulasztók terhére külön küldöttség állítja ki a bevalóságokat a hely színén, ami sok költséggel jár, főként ha az intézet küldöttei lesznek megbízva. Nagyon ajánljuk azért, hogy a presbyteriumok s a lelkész urak sietve igyekezzenek a hiányokat pótolni, hogy ezáltal a kedvetlenségek ki legyenek kerülhetők. Minden biztosítási irat a nt. esperesi hivatalhoz irányítandó, onnan lesz felterjesztve a főtiszt. püspöki hivatalhoz, szoros felülvizsgálat céljából. Csak a *specialiter* más helyre kért iratok küldendők a jelzett helyre.

— **Tapsvihár a csatatéren.** A debreceni ezred egyik tisztje hozta a főhadiszállásról ezt az elragadó csataképet. Az ezred — ugyanaz, amelyet a minap valóságos ünnepelt a hadvezetőség — ellenállhatatlan temperamentumával és viharzó harci kedvével mindenütt kedvencévé vált azoknak a csapatoknak, amelyekkel együtt küzdött. A debreceniek elismerése vagy kritikája szájról-szájra járt a többiek között. A debreceni ezred legutóbb egyszer egy stájerországi ezred mellett állt a tűzvonalban. Mind a két ezred várta, hogy előre küldjék. Egy lovastiszt érkezett azzal a parancsal, hogy a stájerek azonnal induljanak rohamra. Erre a stájer ezred feltűzte a bajonettet, búcsút intett a magyaroknak és zengő harci ordítással, mint a vihar, rohant az oroszok ellen. A debrecenieknél úgy megtetszett az a hatalmas tempó, amellyel a stájerek az ágyúk tüzen keresztül az ellenségnek rohantak, hogy az egész debreceni ezred, négyezer magyar fiú, egyszerre tapsolni kezdett. A stájerek az elragadtatott magyar bakák tapsviharában futottak át a mezőn az orosz árkok felé. Az orosz ütegek közben egyre hömbölkedtek. A debreceni ezred mindvégig szakadatlanul tapsolt. A stájerek tökéletesen szétverték az orosz vonalat. Boldogan mesélték fünek-fának, hogy mikor a stájer sebesültek visszafelé jöttek, a debreceniek még mindig tapsoltak.

— **A szerepi hősapka gyűjtés.** Nagy Mártonné lelkészné és Uj Janka óvónő buzgóságából, egyéb fáradozásokat nem is említve, 202 kor. 48 fillért eredményezett, melyből ők maguk, pár lelkesebb nő segítségével, térdmelegítő, csuklóvédő, de főként hősapkából álló kollektívát készítvén, azt 146 drb.-ban a Hadsegélyző hivatalba küldötték fel pár héttel ezelőtt, a maradvány pénzt 73 kor. 4 fillérben szintén a Véderő céljaira juttatván. Kiváló tisztelettel: *Dorogi Márton*, tanító.

— **Elvi döntés.** Makón három évvel ezelőtt megválasztott tanítók helyett más tanítókat hívtak be, illetőleg választottak meg egyháztanácsosokul a tanítótestület képviselőit. A bíróság kimondta, hogy a tanítóképviselők nem esnek három évenként kisorsolás alá s megbízatásuk 12 évig tart.

— **Bírósági ülést tartott a kerület.** A felebbező makói tanítóknak a presbyteriumi képviselőket vissza adta. A nagyzeréni lelkészválasztást megerősítette. A paszabai lelkészválasztás aktáit az egyházmegyére ismét küldte s feloldta a rákosi és kigyósi lelkészek ügyében fegyelmi eljárás elrendelése nélkül hozott egyházmegyei marasztaló ítéletet. A nagyszőlősi tanítót hivatalától elmozdította.

— **Sebesültek látogatása.** A debreceni református ifjúsági egyesület tagjai Kiss Ferenc theol. tanár vezetése alatt tervszerűen látogatják a kórházakban elhelyezett sebesülteket. Ellátják őket vallásos olvasmányokkal, közvetítik levelezéseiket, közbenjárnak aprólékos ügyeikben, barátságosan elbeszélgetnek velök. Az idegen nyelvű és más vallású katonákra felhívják hitsorsosaik s a papjaik figyelmét s mindent elkövetnek arra nézve, hogy a sebesült hősök magyar helyen, szerető szívek között lehetőleg jól érezzék magukat. A lélekhalászat tervszerűleg ki van zárva ebből a látogatásból, amint hogy most sehol sem szabadna a felekezeti érdekeket előtérbe helyezni. Mi ugyan máskor se tettük, de most, midőn csak a legnagyobb összetartásra, kölcsönös bizodalomra van szükség, az volna kívánatos, hogy az összes felekezetek eszerint az elv szerint járjanak el.

— **A ker. ifjúsági egyesület munkája.** A keresztyén ifjúsági egyesület szép és Istennek tetsző munkára vállalkozott és a világháború alkalmából most főleg a katonákkal (harcosok, sebesültek, foglyok) kíván foglalkozni. E célból fővárosi körhelyiséget katonáknál otthoná alakította átál s ott a katonákat az egyesület tagjai, minden valláskülönbőség nélkül szívesen látják, útbaigazítják és igaz szeretettel környékezik. Ugyan-ebben az irányban mozog az akció a közkórházakban, a kaszárnyákban és az utcákon, közhelyeken. Ez a munka nem fogja sem a katonai lelkészek, sem ha ivatásos betegápolók feladatát keresztezni, ellenkezőleg: kifogja az egészsíteni. Erről kezkesedik első sorban a munka természete, mely komoly, nemes szórakozás, társalgás mellett gyakorlati dolgokra irányul; még jobban biztosít dr. Megyeri Bélának a személye, aki az ifjúsági egyesület eszményének minden köröket meg tudott nálunk nyerni; akit vidám istenben bízó s másoknak is biztosságot sugalló keresztyénsége; öntudatos magyar kálvinistasága, mozgékony ötletes temperamentuma erre a feladatra egyenesen el is hívnak. Amint hogy a ker. ifjúsági egyesületek világszövetsége is őt bizta meg ennek a szolgálatnak a megszervezésével és vezetésével. Ez irányban kellene mozogni a többi vidéki ifjúsági egyesületeknek, amint hogy ezt a munkát vették fel a debreceni református ifjúsági egyesület tagjai is.

— **Vizsgák.** Debrecenben most különféle *lelkész és tanító képesítési vizsgálatok* voltak. Az első lelkészi vizsgát jó sikerrel letették: Czeglédi Emánuel és Kovács Elek, ki előzőleg a bölesészeti tanfolyamokat is elvégezte. Második vizsgát tett Mándoki Kálmán. Tanítói oklevelet szerzett Kalmár Erzsike (ajánljuk őt egyházaink figyelmébe) Mezőtúrról.

— **New-yorki református magyarok adománya a Haza oltárára.** Az a kapocs, mely a Haza testétől elszakadt magyarokat a távolból is a Hazához fűzi, nem-hogy lazulna, de egyre erősödik. Bizonyosságát szolgáltatja ennek a new-yorki magyar református egyházközség is, amelynek a lelkésze, Dr. Kuthy Zoltán esperes, a Református Híradó szerkesztője, nagyarányú mozgalmat indított egyházközségében a háború magyar sebesültjei és elesettei hozzátartozóinak segélyezése érdekében. A hazafias célra az egyházközség néhány hét alatt 542 dollár 30 centet, magyar pénzürtékben 2 ezer 711 korona 50 fillért gyűjtött, amelyhez az egyházközség a saját pénztárából 100 dollárral (500 koronával) járult. A gyűjtés tovább folyik. Az eddig befolyt összeget a New-Yorki

Transatlantic Trust Company utján juttatták el illetékes helyre Magyarországra.

— **Belmissió a kollégiumban.** Katholikus pap-társaink a vérzivataros időkben is hirdetik, sőt megvalósítják az elvet: „a cél szentesíti az eszközöket”. Most a magával talán törődni is alig tudó sebesülteket veszik gondozás alá, hogy református testvéreinket is részesítsék az utolsó ostya „áldott” hatásában. S teszik ezt nemcsak a harctéren a sóhajokkal telt sebesültszállító vonatokon, kórházakban, hanem a protestánsok „Rómájában”, Debrecenben is. Püspök urunk éles figyelemmel kísérve a helyi viszonyokat, Kiss Ferenc rektor úrral karöltve, maga köré gyűjtve a hittanhallgatók kicsiny csapatát, a tettek mezejére lépett. E kicsiny csapat égett a szent vágytól, hogy munkatérrel kapjon, ha fegyveres szolgálatra nem bocsátották őket aggódó szülei, ha vonatkísérők között, — dacára korai jelentkezésüknek, — még eddig helyt nem adott a hadvezetőség, megkezdte a lelki gondozást. Rendszeres látogatást folytatnak a hittanhallgatók a sebesült katonák között. Ha a test gyöngye, erőtlenség és beteg is, a lélek az izzó sóhajtól, az ágyútűztől telt levegőből is Istenéhez vágyik. Az itthonmaradt kicsiny csapat vállalkozott a lelkek vezetésére, hogy elviselhetőbbé tegye a test fájdalmát, a vergődő lélek szenvedéseit. Kész örömmel rójja a sorokat, hogy a távol aggódó szüle, a testvér, a szerető hitves hírt kapjon a sebesült hősről. Tudványó, olvasni szerető református testvéreinket, hogy ima- és énekeskönyvvel, vallásos olvasmányokkal kellően elláthassuk, legalább itt a kollégiumban a „kálvinista Róma” régi főiskolájában, kérjük a nemesszívú testvéreket, hogy elhasznált és nélkülözhető ima- és énekeskönyveiket küldjék a sebesült katonák részére a főiskolai szenior címére. Bár tudjuk, hogy adakozás hírja szíveitekben a végsőkig van feszítve, kérünk mindenkit, hogy aki könyvet nem küldhet, küldjön néhány fillért vallásos iratok beszerzésére. A kegyelemnek Istene bőven visszatéríti azt.

— **Levél a szerkesztőhöz.** Nagytiszteletű szerkesztő úr! Engedtessek meg nekem, hogy igénytelen-ségem a „nagy idők” krónikáisi közé sorakozik! Nem a hiúság, nem a feltűnni akarás, nem „írásí viszketeg-ség” (hiszen, ha sorozásra kellene állanom, beteg-ségemül írásíszonyt hozhatnék föl) vezet, mikor soraimmal felkeresem, hanem egy olyan tény, mely méltó a megörökítésre s amely a mi magasztos nemzeti küzdelmünk lélektanának tüködarabjai közé tartozik! Ámde hadd mondjam hát, mit akarok!

A kölcseni református iskola orgonista kántortanítójáról szól a história! Úgy történt, hogy nevezett alkalmazásban levő az általános nagy mozgósítás alkalmával a többséggel tartva s két behívott tanító társa távozása miatt is a háború tartamára önként jelentkezett fegyveres szolgálatra, miután megelőzőleg mind a három korosztályból kikerült, általános testi gyengeség miatt találtatván alkalmatlannak. Máramarosszigeten jelentkezett, innen azonban Szatmárra küldték, mondván „az az illetékes parancsnokság”. Szatmárról meg Munkácsra utasították, ámde ide már nem ment el, mint mondá: „elfogyott a pénze”, abban az időben pedig a katonáéknál nem igen adtak ennivalót. Haza jött hát nagy bánattal s megkezdte az iskolai tanításokat.

Sokszor említette, mondogatta: „Tiszteletes úr, én nem jól érzem itthol magamat. Ott vagyok az iskolában, próbálnék is tanítani, de sehogy sem megy, nem tudom a lelkemet odakötni, mindig a haretéren jár az!”

Történt, hogy a harcba vonult, de még akkor Munkácson tartózkodó testvérem — talán utolsó?! — meglátogatására indultam s ő hozzám csatlakozott, ismét jelentkezett! Magam kísértem el a kaszárnnyába. A „kis ajtón” akarva bemenni, az ott őrt álló katonát utasított, hogy a „főbejárat”-hoz menjünk. Én ezt ámennek véve, féltréfásan jegyeztem meg, „aki nem kell a kis ajtón, nem kell az a főajtón sem”. Kértem, menjen haza, tanítson tovább, beiskolázzuk a más vallásúak iskolázatlan maradt tanköteleseit s ezzel ép oly hazafias kötelességet teljesít, mintha a haretéren volna. Nem tágitott. Elérkeztünk a főbejáratához, hol egy ott szorgoskodó kadétörmesternek bemutatkozva jeleztem, hogy egy önként jelentkező föl akarja magát vettetni. A megszólított a tanítóhoz lépve kérde: „önként jelentkeznek?” Igenlő válasz után szóról-szóra ezeket felelte: „Uram, én odaadom önnek a bluzomat csillagaimmal együtt, ha engem fölment a szolgálat alól!” Ez sem hütötte le. Felvezetve az irodába, azt az utasítást kapta, hogy a „hadkiegészítő parancsnoksági irodában jelentkezzenek. Oda is elkísértem. De már az eredményt nem vártam meg! Később találkozáva tudtam meg, hogy onnan meg ismét Szatmárra irányított jelentkezésével.

Ezt a sok Ponciustól — Pilátusig való utasítgatást végre is megunva, hazajött s tovább folytatta a tanítást.

Egy ideig csak rendén ment minden s úgy látszott, nem gondol többé a jelentkezésre.

Hanem jött az újoncozás! Ekkor ismét elment, ismét jelentkezett. Alkalmasnak is találtatott, ámde az esküt nem tette le, mert nem volt kéznél minden okmánya! Haza lett hát bocsátva s bizonyítványai beszerzése után esküre megidézve! El is ment, ámde akkor meg azért nem eskettetett föl, mert mint mondák: „decemberben úgyis sorozáson kell megjelennie” majd menjen akkor.

A sorozás ideje csakugyan el is érkezett, be is ment s mint biztos forrásból tudom, a sorozó bizottság „szegycsont horpadás” miatt megint csak nem akarta bevenni. „Nem fulad, nem nehéz a légzése, nincs valami baja?” s más efféle kérdések s a körjegyző felszólalása után végre csak besorozták!

Vágya teljesült! E hó 5-én el is búcsúzott!

Sajátságosan ülte meg a lelkét a hazaszeretet! Ez az érzés a sokszoros elutasítás dacára is diadal-maskodott! Elment oda, hol tömegesen száll a hír, ezrivel virágozik a dicsőség, hol szép az élet, szebb a halál! Nálunk a templomban üres maradt egy hely, lehet, hogy egyelőre, lehet, hogy örökre. Elhallgatott orgonánk, melynek buzgó hangjainál erőteljesebb, bizodalmasabb, lelkesebb volt éneklésünk! Némassága, mintha azt kiáltaná, hogy „pusztulunk, veszünk!”

Üres lett a tanítói katedra is. S a mi kicsinyeink megkönnyezték mesterüket, mint jó tanítványok! Bizonyára ő is szeretettel s meghatottan fog olykor olykor visszagondolni az ő szerető tanítványaira — a lövész-árokból.

Mi pedig — a kölcsei református egyház aprajagya — büszkék vagyunk Hadházy Dánielre. Nevét igyekezünk minden helyen megörökíteni! Tisztelettel, szeretettel gondolunk reá, mint elyára, kinél, — mint a szegény görbedi lévita is mondá — a hazaszeretet nem frázis vala, hanem egy élő-haló valóság!

Ha visszatér, bizonyára nem könyvből fogja tanítani gyermekeinket a történelmi iga s gokra, hanem saját tapasztalatai nyomán. Ha pedig nem látjuk többé: akkor is övé lesz a dicsőség!

A sok utasítgatásokra csupán egy megjegyzésem van, mit keresi most a katonaság a test alkalmatlanságát ott, ahol a lélek alkalmas?!
Ime a példa! Nem hiszem, hogy sok lenne ilyen.

Igaz tisztelettel: Kölcse, 1914 december 7-én.
Tariska Sándor református lelkész.

Felelős szerkesztő: FERENCZY GYULA Dr.

Munkatársak: Soltész Elemér, dr. Veress István.

Lelkeszi fizetéskiegészítések kimutatása 1915. évi első félévre.

Adorján 481 K 44 f. Ajak 613 K 34 f. Albis 266 K 91 f. Amacz 387 K 82 f. Anacs 420 K 74 f. Ant 153 K 39 f. Apa 279 K 44 f. Apagy 407 K 33 f. Apátkeresztur 608 K 42 f. Aranyosmegyes 208 K 51 f. Asztély 307 K 18 f. Atya 340 K 43 f. Árpád 134 K 31 f. Ártánd 44 K 01 f. Badaló 140 K 90 f. Balazsér 543 K 91 f. Balsa 117 K 94 f. Barabás 54 K 53 f. Batiz 451 K 26 f. Bályok 224 K 57 f. Bátor 168 K 24 f. Belényes 224 K 76 f. Belényesujlak 309 K 04 f. Bene 437 K 46 f. Benk 461 K 16 f. Bere 457 K 53 f. Beregardó 415 K 64 f. Beregdaróc 179 K 15 f. Beregdéda 390 K 38 f. Beregsom 158 K 82 f. Beregyfalva 152 K 71 f. Berettyószentmárton 404 K 81 f. Berettyószéplak 428 K 27 f. Berkesz 314 K 74 f. Besenyőd 446 K 60 f. Beszterecz 536 K 64 f. Békéscsaba 462 K 44 f. Békéssámsón 507 K 07 f. Bélzerind 402 K 93 f. Biharszentjános 165 K 58 f. Biharvajda 175 K 09 f. Borossebes 342 K 19 f. Bótrágy 57 K 63 f. Búlesú 413 K 86 f. Bunyaszegszárd 438 K 46 f. Csahole 280 K 83 f. Csaroda 147 K 64 f. Császló 483 K 67 f. Csenger 216 K 27 f. Csengerbajos 338 K 92 f. Csengersima 437 K 08 f. Csepe 489 K 88 f. Csermő 417 K 07 f. Csetfalva 396 K 32 f. Csokaly 302 K 52 f. Csonkapapi 198 K 52 f. Csorvás 329 K 36 f. Czégénydányád 478 K 76 f. Dabole 382 K 63 f. Danesháza 232 K 78 f. Darnó 490 K 54 f. Darvas 273 K 64 f. Demecser 353 K 68 f. Dobra 164 K 69 f. Dolha 441 K 27 f. Domahida 502 K 49 f. Egri 413 K 92 f. Encsenes 258 K 49 f. Eperjeske 414 K 71 f. Erdőgyarak 130 K 36 f. Élesd 201 K 49 f. Éradony 358 K 72 f. Érábrány 476 K 99 f. Érbogyoszló 173 K 64 f. Érdengeleg 469 K 86 f. Érendred 186 K 35 f. Érköbölkút 353 K 38 f. Érkörtvélyes 332 K 69 f. Érolaszi 441 K 13 f. Értaresa 443 K 48 f. Fancsika 456 K 64 f. Fábiánháza 233 K 24 f. Feketeadó 364 K 06 f. Feketepatak 297 K 61 f. Feketetót 371 K 39 f. Felsőjózsa 126 K 14 f. Fertősalmás 262 K 65 f. Fényeslitke 167 K 51 f. Forgolány 468 K 22 f. Fornos 333 K 61 f. Fugyi 371 K 91 f. Fügivásárhely 331 K 63 f. Fülesd 268 K 68 f. Fülöpös 364 K 41 f. Fülöpös-

daróc 470 K 62 f. Gáborján 205 K 30 f. Gaicsály 268 K 83 f. Garbold 547 K 60 f. Gádosos 407 K 15 f. Gálospetri 380 K 62 f. Gebe 403 K 24 f. Geese 572 K 41 f. Gelénes 211 K 18 f. Gemzse 433 K 64 f. Genes 385 K 93 f. Geszteréd 384 K 56 f. Géberjén 468 K 69 f. Géres 277 K 32 f. Gödényháza 484 K 25 f. Gulács 141 K 42 f. Gyorok 272 K 92 f. Györtelek 283 K 23 f. Gyulaháza 159 K 46 f. Gyulaj 272 K 81 f. Gyulavári 136 K 29 f. Gyügye 439 K 06 f. Gyüre 434 K 96 f. Hajdudorog 393 K 71 f. Halábor 486 K 96 f. Halmi 340 K 09 f. Hegyközesatár 214 K 38 f. Hegyközkovácsi 358 K 33 f. Hegyközpályi 284 K 59 f. Hegyközszáldobágy 356 K 59 f. Hegyközszentimre 121 K 80 f. Hegyközszentmiklós 151 K 55 f. Hegyközujlak 297 K 72 f. Hérmánszeg 348 K 92 f. Hertelendyfalva 359 K 06 f. Hete 207 K 07 f. Hetven 194 K 79 f. Hirip 265 K 09 f. Hodász 419 K 75 f. Ibrony 350 K 81 f. Ilk 436 K 44 f. Iriny 502 K 01 f. Istvándi 341 K 28 f. Iznyéte 140 K 26 f. Jákonódos 108 K 69 f. Jánd 206 K 31 f. Jármi 417 K 68 f. Józsefháza 341 K 88 f. Kajdanó 537 K 62 f. Kakszentmárton 354 K 64 f. Kaplony 468 K 02 f. Karász 329 K 56 f. Kálpósemjén 470 K 90 f. Kántorjánosi 161 K 11 f. Kevevára 466 K 27 f. Kék 367 K 44 f. Kékese 346 K 32 f. Kéres 501 K 72 f. Kéremjén 433 K 19 f. Kigyós 174 K 99 f. Királydaróc 446 K 09 f. Kishábon 286 K 03 f. Kishégány 291 K 82 f. Kisharangláb 373 K 35 f. Kishódos 436 K 60 f. Kisjenő 376 K 15 f. Kiskereki 152 K 94 f. Kiskoles 236 K 31 f. Kisléta 370 K 70 f. Kislőnya 284 K 32 f. Kismajtény 260 K 83 f. Kismamény 336 K 56 f. Kispeléske 528 K 43 f. Kisszántó 387 K 54 f. Kisszekerés 400 K 87 f. Kisvarsány 301 K 46 f. Klopódia 269 K 99 f. Kóly 392 K 52 f. Komlód-tótfalu 418 K 86 f. Komoró 472 K 87 f. Kópócsapáti 548 K 37 f. Kótaj 323 K 34 f. Kölese 389 K 42 f. Kőmörő 357 K 06 f. Körösszakál 403 K 80 f. Körösszegapáti 302 K 85 f. Krasznaszentmiklós 518 K 55 f. Kunágota 122 K 07 f. Kuncsorba 500 K 02 f. Laskod 343 K 33 f. Lázari 340 K 66 f. Lórántháza 319 K 28 f. Lövöpetri 447 K 40 f. Lugos 499 K 25 f. Macsola 491 K 93 f. Magosliget 476 K 78 f. Magyarhomorog 63 K 17 f. Magyararkétz 461 K 82 f. Magyarremete 426 K 09 f. Majtis 421 K 33 f. Makkosjánosi 403 K 53 f. Matóles 379 K 39 f. Mánd 524 K 21 f. Mándok 350 K 43 f. Márokpapi 414 K 17 f. Mátyus 516 K 24 f. Mezőbajji 191 K 58 f. Mezőladány 477 K 24 f. Mezőtelegd 354 K 47 f. Mezőtelki 321 K 55 f. Méhtelek 436 K 79 f. Mérk 342 K 60 f. 1914. évi hátralék: 2 K 81 f. Mieske 375 K 80 f. Mikola 166 K 95 f. Milota 323 K 96 f. Misztótfalu 396 K 15 f. Magyar 310 K 38 f. Nagybecskerek 67 K 80 f. Nagybégány 452 K 04 f. Nagybocksó 789 K 80 f. Nagyborzsova 470 K 99 f. Nagydobos 291 K 60 f. Nagygéc 428 K 65 f. Nagygút 257 K 89 f. Nagyhodos 494 K 08 f. Nagykakucs 425 K 81 f. Nagyköles 341 K 17 f. Nagymajlát 347 K 32 f. Nagymuzsaly 291 K 81 f. Nagyszántó 334 K 79 f. Nagyszekerés 415 K 70 f. Nagytarna 480 K 02 f. Nagyvarsány 373 K. Nábrád 316 K 33 fillér. Nemesborzsova 591 korona 89 fillér. Nevetlenfalva 375 korona 15 fillér. Nyíracád 528 K 62 f. Nyírbogát 303 K 86 f. Nyírbogdány 416 K 90 f. Nyírgelse 539 K 41 f. Nyírjakó 496 K 86 f. Nyírlövő 512 K 32 f. Nyírmada 274 K 79 f. Nyírmártonfalva 520 K 25 f. Nyírmegyes 111 K 05 f. Nyírmihálydi 500 K 21 f. Nyírparasznya 555 K 67 f. Nyírtass 415 K

03 f. Nyírtét 346 K 02 f. Nyírtura 238 K 64 f. Nyüved 298 K 71 f. Ófehértó 369 K 75 f. Ombod 214 K 02 f. Ópályi 450 K 19 f. Oros 445 K 15 f. Ottomány 174 K 01 f. Óvári 155 K 22 f. Ór 359 K 43 f. Órvénd 276 K 87 f. Panyola 109 K 78 f. Pap 422 K 01 f. Papos 556 K 86 f. Patóháza 435 K 39 f. Pelbárhida 402 K 40 f. Penyige 443 K 05 f. Petneháza 580 K 47 f. Pettyén 387 K 46 f. Piricse 429 K 68 f. Piskolt 299 K 33 f. Poklostelek 296 K 80 f. Pósalaka 428 K 80 f. Pusztadaróc 483 K 21 f. Pusztatold 302 K 24 f. Pusztajlak 443 K 86 f. Radnalippa 386 K 08 f. Kafajnaújfalva 179 K 35 f. Ramocsaháza 461 K 46 f. Rákóczifalva 522 K 54 f. Rápol 496 K 28 f. Resicabánya 574 K 68 f. Rétközberencs 124 K 03 f. Rév-aranyos 462 K 45 f. Rohod 324 K 29 f. Rozsály 539 K 76 f. Salánk 122 K 05 f. Sarkadkeresztúr 299 K 14 f. Sándorhomok 527 K 21 f. Sáp 92 K 91 f. Sáránd 236 K 89 f. Sárköz 454 K 91 f. Sárközújlak 564 K 06 f. Sárosoroszi 397 K 94 f. Sényő 463 K 87 f. Siter 105 K 63 f. Sonkád 133 K 72 f. Sonkolyos 473 K 42 f. Surány 485 K 47 f. 1914. évről: 404 K 56 f. Szabolcs 375 K 94 f. Szabolcsbáka 441 K 66 f. Szakoly 472 K 07 f. Szamosangyalos 340 K 85 f. Szamosbecs 350 K 66 f. Szamosdara 319 K 85 f. Szamosdób 292 K 03 f. Szamoskér 282 K 35 f. Szamoskóród 515 K 21 f. Szamosújlak 427 K 48 f. Szaniszló 416 K 90 f. Szatmárudvari 408 K 21 f. Szarazberek 345 K 32 f. Szemlak 253 K 65 f. Szentjobb 396 K 62 f. Szentleányfalva 333 K 66 f. Szentpéterszeg 143 K 86 f. Szerép 147 K 34 f. Székely 404 K 64 f. Szigetfalva 428 K 41 f. Szöllőgyula 250 K 91 f. Tamáshida 322 K 46 f. Tamásvárálja 386 K 53 f. Tatárfalva 447 K 18 f. Tákos 344 K 01 f. Tekeháza 440 K 21 f. Tiszaadony 212 K 35 f. Tiszabecs 105 K 88 f. Tiszabездéd 372 K 22 f. Tiszabökény 509 K 93 f. Tiszacsécsé 512 K 37 f. 1914. évről: 328 K 94 f. Tiszaeszlár 177 K 17 f. Tizsakanyár 182 K 83 f. Tizsakeresztúr 513 K 78 f. Tizsakóród 312 K 69 f. Tizsakürt 75 K 80 f. Tizsalók 212 K 50 f. Tizsamogyorós 415 K 64 f. Tizsanagyfalva 68 K 24 f. Tizsapéterfalva 505 K 21 f. Tizsapolgár 255 K 21 f. Tizsarád 479 K 53 f. Tizsaszalka 211 K 57 f. Tizsaszentmárton 375 K 05 f. Tizsaug 238 K 16 f. Tizsajuhely 562 K 50 f. Tizsajlak 393 K 84 f. Tizsavid 248 K 96 f. Tizstaberek 463 K 54 f. Tivadar 491 K 88 f. Tivadarfalva 478 K 67 f. Tornyospálca 294 K 94 f. Tóti 434 K 16 f. Tunyog 279 K 97 f. Turricse 439 K 68 f. Túrterehes 393 K 02 f. Tuzsér 381 K 44 f. Ujfehértó 173 K 80 f. Ujkenéz 485 K 36 f. Ujléta 350 K 60 f. Uszka 430 K 32 f. Vaja 277 K 64 f. Vasmegyer 368 K 79 f. Vámfalu 308 K 24 f. Vámosatya 188 K 19 f. Vámosoroszi 344 K 72 f. Váncsod 238 K 02 f. Váradless 553 K 49 f. Vári 226 K 97 f. Várasfenes 193 K 49 f. Vedresábrány 594 K 65 f. Vencsellő 227 K 19 f. Verbőcz 415 K 25 f. Vetés 245 K 52 f. Vértes 293 K 55 f. Vitka 227 K. Zápszony 156 K 71 f. Zsadány 164 K 87 f. Zsarolyán 600 K 27 f. Zsáka 78 K 26 f.

Felkérem a felsorolt egyházközségek nt. lelkeszeit, hogy a kimutatott összegről szabályszerűen felbélyegzett nyugtáikat méltóztassanak beküldeni az egyházkerületi pénztári hivatalhoz. Nyugtalapokat a pénztár küldeni fog.

Debrecen, 1914 dec. 12.

Rózsa Sándor,
egyházkerületi pénztárnok.

Magyar királyi államvasutak menetrendje 1914 október 1-től.

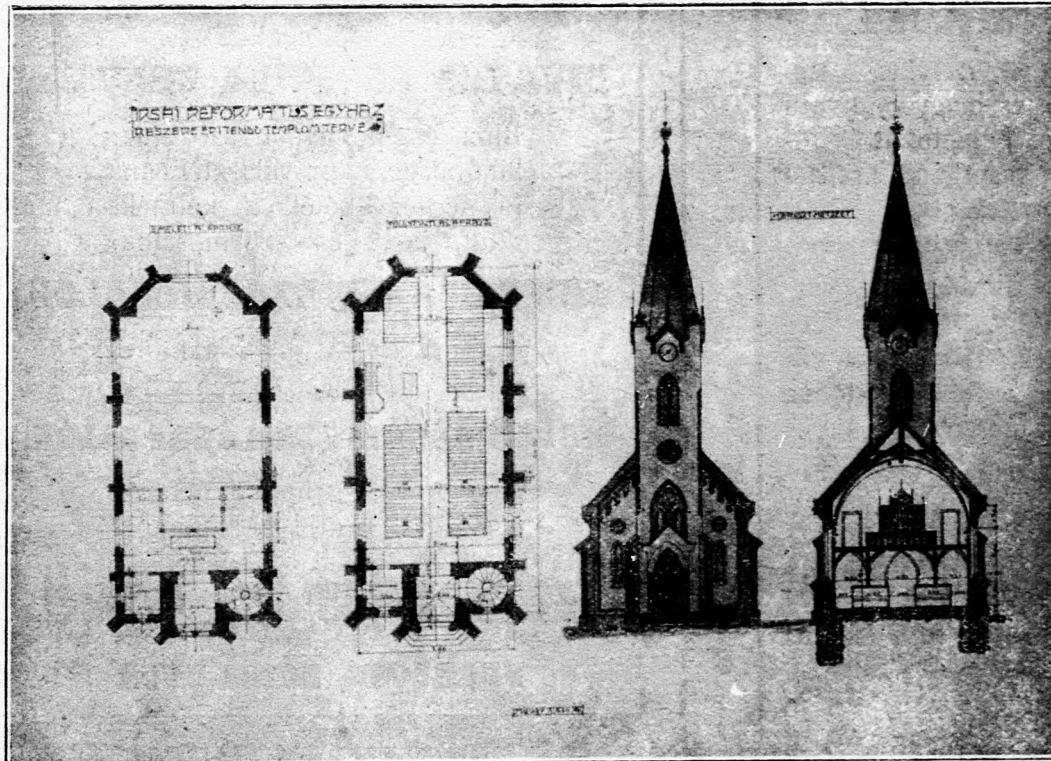
DEBRECZENBŐL INDUL:

Budapest felé (postavonat)	reggel	8 ó. 00 p.
Nagyvárad—Budapest felé	d. e.	10 ó. 57 p.
Budapest felé	d. u.	3 ó. 45 p.
Csak Püspök-Ladányig (helyivonat)	este	9 ó. 10 p.
Budapest felé	éjjel	10 ó. 55 p.
Szatmárnémeti felé.	éjjel	4 ó. 49 p.
Érmihályfalva—Szatmár felé	d. u.	5 ó. 37 p.
Nyiregyháza felé (postavonat)	reggel	4 ó. 08 p.
Nyiregyháza felé (postavonat)	d. u.	2 ó. 32 p.
Csak Nyiregyházaig (helyivonat)	d. u.	6 ó. 32 p.
Tiszafüred—Füzesabony felé	reggel	5 ó. 20 p.
Tiszafüred—Füzesabony felé	d. u.	5 ó. 03 p.
Nagyvárad (Derecske) felé	reggel	4 ó. 10 p.
Nagyvárad (Derecske) felé	d. u.	4 ó. 08 p.
Sáránd—Nagyléta felé	d. u.	2 ó. 42 p.
Sáránd—Nagyléta felé	este	7 ó. 05 p.
Büdszentmihály—Tiszaölök felé	reggel	5 ó. 30 p.
Büdszentmihály—Tiszaölök felé	délben	12 ó. 22 p.
Büdszentmihály—Tiszaölök felé	d. u.	4 ó. 35 p.
Nyirbátor felé	reggel	5 ó. 36 p.
Nyirbátor felé	délben	12 ó. 00 p.
Nyirbátor felé	este	7 ó. 10 p.

DEBRECZENBE ÉRKEZIK.

Budapest felől	éjjel	10 ó. 13 p.
Budapest felől	éjjel	2 ó. 31 p.
Nagyvárad—Püspökladány felől	reggel	7 ó. 32 p.
Budapest felől	d. e.	10 ó. 43 p.
Püspökladány felől (helyivonat)	d. u.	2 ó. 58 p.
Szatmár felől	éjjel	1 ó. 20 p.
Szatmár felől	d. u.	2 ó. 12 p.
Érmihályfalva felől	d. e.	7 ó. 27 p.
Nyiregyháza felől	éjjel	3 ó. 17 p.
Nyiregyháza felől	délben	12 ó. 05 p.
Nyiregyháza felől (helyivonat)	d. u.	4 ó. 53 p.
Füzesabony—Tiszaölök felől	reggel	7 ó. 42 p.
Füzesabony—Tiszaölök felől	éjjel	10 ó. 09 p.
Nagyvárad (Derecske) felől	reggel	6 ó. 27 p.
Nagyvárad (Derecske) felől	este	8 ó. 13 p.
Nagyléta—Sáránd felől	reggel	7 ó. 27 p.
Nagyléta—Sáránd felől	este	6 ó. 35 p.
Tiszaölök—Büdszentmihály felől	reggel	7 ó. 23 p.
Tiszaölök—Büdszentmihály felől	d. u.	3 ó. 40 p.
Tiszaölök—Büdszentmihály felől	este	10 ó. 37 p.
Nyirbátor felől	reggel	7 ó. 36 p.
Nyirbátor felől	d. u.	3 ó. 23 p.
Nyirbátor felől	este	9 ó. 07 p.

HOLLÓS és QUITTNER

építésszek és építő-
mesterek

Budapesten

VIII., Mária-u. 11. sz.

Telefon: József 34—10.

Elvállanak mindennemű, az építési szakba vágó munkálatokat, költségvetések készítését, építkezések keresztülvitelét, valamint régi épületek átalakítását stb. stb.

Nagy gyakorlattal bíró specialisták templomok és iskolák tervezésében és építésében.

Szegény egyház gyülekezeteknek iskolák és templomok, valamint lelkész- és tanítói lakások terveit díjtalanul elkészítik. Adnak szakvéleményt és becsléseket végeznek. — Kívánatra személyesen is megjelennek, valamint szívesen szolgálnak szakkavágó felvilágosítással.

A nőtiszteletű lelkész és tanár urak figyelmébe.

Elegáns, tartós minőségű, modern szabású **ősz**
és téli fiú- és leányka-ruhákat szolid áron
vásárolhatjuk az előnyösen ismert

NEUMANN M.

cs. és kir. udvari és kamarai szállító férfi-, fiú- és leánykaruha telepénél
Debreczen, Piac-utca 51., Főpostával szemben.

* Árjegyzék kívánatra díjtalanul küldetik. *

A Nagytiszteletű lelkész urak és a
n. é. uri közönség b. figyelmét fel-
.. hívom 20 éves törv. bejegyzett ..

FÉRFI SZABÓ

cégemre (üzletemre), melyben a leg-
elegánsabb angol és magyar divatu
uri ruhákat, **papi palástokat** és **fő-
vegeket**, **sikkos vasuti és katonai
egyenruhákat készítek.**

Tartalékos tisztek, tisztjelöltek és
egyéves önkéntesek teljesen előírás
szerint lesznek felszerelve.

↔ Teljes tisztelettel ↔

Prelovsky András

papi, egyenruha és uri szabó
Debreczen, Kossuth-u. 4.

AZ ŐSZI ÉS TÉLI IDÉNYRE

RAKTÁRRÁ ÉRKEZTEK :

DIVATOS KOSZTÜM KELMÉK,

Bluz és pongyola szövetek,
különösen nagy választékban,
fekete és sötétkék kelmék,
muff, boák és szörmesálók,

MUFF, BOÁK ÉS SZÖRMESÁLOK

gyapjuk és zsenilien kendők,
mosó flanellek, barchentek,

MELEG ALSÓINGEK LÁBRAVALÓK,

harisnyák, gyapju takarók
olesó, szabott áron kaphatók.

Szabó Lajos fiai cégnél.

DEBRECEN, RÓZSA-UTCA.